

temperament was, vonden wij in zijn werk te veel onkunde om het aantrekkelijk te doen zijn voor onze studie, want er waren er verscheidenen die hem in kunde de baas waren". „In sommige opzichten was Van Gogh zoo onnoozel als een kind, aan genoeg en verdriet beide op een kinderlijke manier uiting gevende. De onmiddellijke manier, waarop hij zijn voorkeur of afkeer uitte, was somtijds verbijsterend, maar zonder kwaadwilligheid en zeker zonder het bewustzijn, dat hij aanstoot gaf".

Hartrick kwam ook tot nauwer persoonlijk contact. Hij schrijft daarover het volgende: „Toen hij in Parijs leefde, leek hij nog niet zoo armoedig als men zou veronderstellen uit de verschillende verhalen, die over hem geschreven zijn. Hij kleepte zich heel goed en heel gewoon, beter dan menig ander op het atelier. Ik ben in de woning geweest, waar hij met zijn broer Theodoor huisde, rue Lepic 54. Het was een heel geriefelijke étage, zelfs opgepropt met allerlei meubels en kunstwerken. Op een ezel stond het eerste van een reeks „gele" schilderijen, getiteld: „Parijsche Romans"³ (blz. 264). Hij vestigde speciaal mijn aandacht op een aantal van wat hij „crêpes" noemde, nl. Japansche prenten op als crêpe gekreukeld papier gedrukt. Het was duidelijk, dat zij hem sterk bezighielden en ik ben overtuigd, uit wat hij erover zeide, dat hij er naar zocht, in zijn eigen schilderijen een gelijk effect te krijgen van kleine schaduwen door middel van een ruige schildering. En dat heeft hij bereikt ook. Hij toonde mij toen ook enkele etsen, die hij gekregen had van Matthijs Maris (Tyse Maris, zooals hij hem noemde), blijkbaar een oud vriend, en ook een pak lithografieën van hemzelf van Hollandsche boerenvrouwen aan het werk op het land; daaronder was ook een druk van die geweldige litho, die hij „Sorrow" noemde, van de vrouw met wie hij in Amsterdam (lees: den Haag) leefde: naakt, zwanger en uitgehongerd. Toen ik voor enkele ervan bewondering uitte, bood hij mij het heele pak aan, maar ik weigerde hem ervan te berooven, daar het zijn aard was zoo impulsief te zijn als iemand zijn werk prees. Dit was misschien dwaas! Maar toen ik in het jaar na zijn dood een weekje in Parijs was om de

Vincent van Gogh, Stilleven van appelen

en (rechts) Romans parisiens, 1887